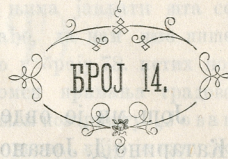

ПОЗОРИШТЕ.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

ИЗЛАЗИ СВАКДА О ДАНУ СВАКЕ ПРЕДСТАВЕ НА ПО ТАБАКА. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 н. месечно. — Претплата се шаље Корнелу Јовановићу, који се из љубави према позоришту примио да разашпље овај лист.

ТОМАЗО САЛВИНИ.

(Наставак.)

Код Салвинија није убијство шала, па ни самоубијство. Та снажно јуначко тело треба да угине у мукама! Кад је већ пресекао врат и на тле се пружио, задрхти му грчевито опружена десна нога, па после изумире уд по уд и лупи о тле, док се најпосле и срце не стиша, те се мртва телесина на страну превали и тако уочи. Ужасна слика, пуна доследности и истине, и ако није естетично лена.

Као „Ингомар“ у халмовом „Сину пустиње“ показао је Салвини своју необичну снагу. У тој улози изводи он замисао песникову боље, него што је сам песник извео. Салвини ту не тумачи само песника, него га поправља и допуњује. С те стране је дакле у тој улози још јачи него у самом „Отелу.“ У „Отелу“ ваља само верно приказати и протумачити дивну, савршену слику, коју је сам песник погодио, али у „Ингомару“ би било то погрешно. Ту ваља гладити и поправљати, што је сам песник погрешно као епигон романтично-сентиментална доба. Халмов „Син пустиње“ има истина красних места, али је опет за то погрешан. „Ингомар“, дивље чедо пустиње, треба да представља дивљу, необуздану, сурову природу као противност од цивилизације и културе. Дивљаштво треба да је заблуда, а култура цел човечанства; једно треба да је добро, а друго да је зло начело у друштву човечијем. Борбу између та два начела треба да посредује и олакша срце човечије и изданак жива срца — љубав. Дивља, сурова „Ингомара“ треба да припитоми жена, цивилизована, идеалисана жена, коју он баш с тога мрзи. То би још било драматски, само да је песник све то извео доследно.

Али халмов „Ингомар“ није дивљак, није суров. У њему је одмах с почетка свеже скоро вежне природности, праве истине, чиста осећаја, па нама је чисто жао, што се то у њему губи, што он прелази култури. С те стране је ингомаров карактер са свим погрешно пртан, а према томе од противна учина. Осим тога изведен је психолошки прелаз врло споро, лењо и без праве радње. Ингомар је дакле према томе тешка и неблагодарна улога, и само вештак као Салвини може у њој успети тиме, што ће по гдегде поправити саму замисао песникову.

Салвини је то и учинио. Он је гледао да обележи оштрије те две крајне тачке у развијању ингомаровог карактера. У салвинијевом „Ингомару“ видимо баш дивљака, који мрзи културу, а не познаје оплемењених осећаја, а после опет видимо га као роба јелинске културе и идеалисане жене. Салвини је тако рећи заострио углађене особине халмовог дивљака, где се дало, а где није, ту нам је извео дивну живу слику свеже, чисте, истините, непокварене природе, како је Халм баш и црта.

У трећем и четвртном чину заноси Салвини својом природном и свежом игром, а особито у тренуту, кад се „Ингомар“ замањ мучи и тражи речи, да растумачи себи или Партенији, како му је у срцу. Ту му се пресићу осећаји, а језик их једва прошане, тек промуца. Таки је исти и у силној страсти (у трећем чину), где „Ингомар“ већ не влада собом. Сад је код Партеније, а одмах за тим, поништен погледом њеним, јурне на поље, као играчка осећаја, што их не познаје и не схвата.

(Наставиће се).

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(Наставак.)

Још ми је овде споменути знатан легат пок. Катарине Д. Јовановићке из Илока у износу од 250 д. цесарских, који би се имао из београдске кредитне банке подићи. Ову је своту, као што сам у последњој скупштини споменуо, илочки суд тој банци отказао, но пошто је у Србији настао мораторијум, то се до сад тај легат није могао подићи и тек кад престане мораторијум моћи ће се подићи.

Појаве ове, да се тако знатни легати остављају народном позоришту, могу обрадовати и охрабрити ово друштво. Племенити дароватељи пак заслужују да им се дубоком захвалношћу рекнемо: Слава им! (Слава!)

Што се тиче самог рада позоришне дружине и у опште артистичког деловања, то ће вам под председник и управитељ г. А. Хаџић посебан извештај дати. За пријатну дужност осећам овде у скупштини изјавити, да је управо г. Хаџић дупа читавог тог нашег подuzeћа, и да он ретким пожртвовањем подржава и у овом, за позориште врло критичном времену, тај наш завод. Опасна болест, коју је у месецу јануару имао да прекужи, запречила га је, да у једном, по ди-

циплину дружине критичном моменту оде у Сомбор. Но нашао је у особи г. Гедеона Леовића у Сомбору врсног заменика, који је особитим тактом и ретком марљивошћу знао успоставити дисциплину у дружини, и тиме честитим Сомборцима дати сатисфакцију за жртве, које су у обилатој мери привносили народном позоришту, издржавајући га пуних пет месеца, за које је време дружина заслужила преко 9000 ф. Таково родољубиво заузимање честитих Сомбораца за народно позориште заслужује, да им овде сви срдачно рекнемо: Живили! (Живили!)

Но је ли кадро и највеће пожртвовање појединих места народно позориште још одржати, то ћете ви, по подацима, који ће вам се предложити, имати решити. Још у преклањској скупштини била нам је последња нада: разрез на српске црквене општине. Забраном министарства и та је последња нада усанула. У каквом се материјалном стању народно позориште у овај мах налази, увидићете из извештаја благајника, који извештај на доцњује овај мој извештај, у ком сам стање народног позоришта разложио само до 1. јула 1876. (Свршиће се.)

Д И Ш Т И Њ Ш.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Максим Прнојевић.“ Трагедија у 5 чинова, написао др. Лаза Костић, за позорицу, удесно А. Хаџић, музика од А. Максимовића).

Приказана у Новоме Саду 14. априла о. г.

О самој трагедији немамо много шта да кажемо: она је већ више пута које критикована, које рецензована. „Максим Прнојевић“ је првеначко велико дело нашег врлог песника Лазе Костића, који га је пре неких петнаест година написао, кад је у њему песнички геније врло и кишно, тражећи себи одушке.

За сад нам је главно, да мало просмотримо, врлу наших глумаца и глумица. Почнимо од горе, од самог дужда.

Дуждева је улога одмерена, мирна и постојана као судба. Па и у моментима афекта никад му не спада с ума, да је он на челу силне млегалачке републике и да му не доликује да афекат над њим одржи мах. Ал' ако и такви momenti напћу — као што се код Талијанца томе и не треба чудити — онда му глас постепено расте, као грмљавина, која

се из далека приближује. Не треба и не сме му глас — једном избаченом речи — да изненади као гром из ведрог неба. То су моменти, које није имао на уму Зорић у игри својој, коју још по неки покрети му нису ни најмање блажили.

Дуждевић Ђорђе треба да је прототип Талијанца: жестоко, напрасито, у сваком цепу нож. Иначе је споредна улога, којој је Бошковић прилично одговорио. Штета, што му ситан глас не импонује, а најмање онде, кад треба да је у гњеву бесан, разјарен.

У Анђелији је гледао песник да оствари идеално девођање. За то је пуна нежног осећаја. Она и жели и страши се, што се приближују сватови, тај најдивнији тренутак у женском животу. Ђвца Д. Хаџићева је у многотоме одговорила тим захтевима: била је нежна, одана, и у опште добро је глумила, ал' глас јој је слаб за певање.

У Филеји опет излази на среду страсна жена; не љубав, већ страст, не идеално, већ реално је оно, што даје правац њеном деловању. За то је и контраст Анђелији, за то се мора и претварати, ако хоће до дође до цели своје. Ђвца Рајковићка је заиста била такав вулкан у — сред зиме,

који је превучен леденом кором, али која се при првој тутњави изнутра растопила. Ми смо задовољни с том вредном младом глумицом, чија је једна од бољих врлина, што хоће да научи што.

У Иви Црнојевићу је оличен, страстан, самовољан, јуначан господар, који се ни на што не обзире. Његова воља и задана реч су главни покретачи деловања му. Он је прави трагичан јунак. Рајковић га је тако публици и приказао. Том приликом смо увидели, шта је глумац кадар да учини, кад разборито студира улогу своју, кад се у њу уживи и све своје осећање, дубоки афекат, положи у улогу, те у онај мах, кад приказује, није ништа друго, ван оног, ког приказује. То за то спомињемо, јер је г. Рајковић, пре седам година у истој улози као Иво Црнојевић, први пут пред публику и то баш пред нашу у Новом Саду ступио.

У Јевросими је прототип српске мајке, не само из оног века, већ и из овог, овог нашег. Њезин је делокруг кућа, њезина се љубав концентрише у љубави према мужу и детету свом. Није дакле чудо, да јој се поремети памет, кад јој се ти једини идеали сруше. Госпођа Ружићка је потпуно схватила доста тежак положај Јевросиме. Ван других њезиних врлина још је и то краси, што своју улогу свагда зна — Драгиња Ружићка никад не занне, никад не дође у неприлику.

Максим Црнојевић треба да је прави трагичан јунак, ал' овде некако није, више је споредан, више пасиван и не стаје чисто поред отвећ активног оца свог, Иве. Максим долази тек у други ред, и ма да је прави јунак ствари, није прави јунак трагедије. Ружић је Максима, кога је песник, тако рећи, врлом својом крвицом нацртао, тако верно, тако дивно приказао, да смо том приликом имали пред нама правог вештака. Ваља још додати, да је Ружић ономад први пут Максима представљао, и где, како је ишло све складно, тачно и дивно. „Непонижена моја сирото!“

Милош Обренојевић је лепа ал' несретна улога. Ма да је симпатичан, ипак не можемо да га завољимо, јер није ништа друго, до оруђе у рукама самовоље Иве. „Тражите жену!“ рекао је један француски дипломата, кад се изродио неки велики рат. То се може, ма и не с тим последицама, рећи и овде, јер је жена раскинула свезу између два побратима. Ону мекост, ону оданост, и ону страст, која се у Милошу израђује, приказао нам је Сајевић особито криво. Једно бисмо имали само да приметимо том даровитом и иначе рутинираном глумцу, да поједине речи „српскије“ каже и да не заноси тако непријатно, које особито при афектима ухо наше дира. Иначе можемо Сајевићу само честитати, јер је глумац, ваљан глумац.

Ваља нам још споменути Надана Бојимира: остале су улоге споредне. Без интригана нема замршаја, нема праве радње, јер увек мора бити неко, који ће јунаку да пречи пут. Интриган истина падне, ал' с њиме и сам јунак. То су стручне улоге за Марковића, ту може развити своју глумачку вештину, па он је и одржао мегдан — наравно у уметничком смислу.

П О З О Р И Ш Т Е.

* (Народно позориште у Београду). „Српске новине“ почеле су доносити у најновије време извештаје о по-

зориним представама. Ми ћемо по њима јављати шта се тамо збива, кад се не ће нико да нађе, да нам што пише о тамошњем позоришту. Тако читамо у броју 78. истих новина од 9. априла о. г. ово: „У спомен примања градова представљен је 6. априла о. г. у нашем позоришту „Јован Хус“, народна чешка драма у пет чинова, коју је написао Јосиф Кајетан Тил. У Чеха био је Тил (рођен 1809 умрбо 1856) међу првим песницима. Највише и најуспешније радио је на историјској приповеци; његова позоришна дела не могу да издрже строги суд критике са стране естетичне и драмско-техничке. Тил је написао више драма, но онај боља му је од свију трагедија „Јован Хус.“ Ово дело написао је у Бечу 1848 године; на чешкој позорници га сад слабо представљају. Што су Тилове драме другог реда, узрок је, што је био принуђен радити брзо, јер као драматург чешкога позоришта био је обавезан написати за извесно време извештај о броју нових позоришних комада.

Што се саме представе тиче, она је испала добро. У колико смо кадри оценити, најбољи био је Хус, исто тако Талеч и Хусова мати. Ансамбл био је добар, изузимајући неке ситуације, које су у природи самога комада, јер се за њ тражи много веће особље, но што га има у нашој позоришној дружини, а траже се и много већи трошкови на гардеробу, што наша позоришна каса за сад није у стању учинити.

Како чујемо, управа је узела овај чешки комад за свечану представу из призревања према чешком народу, који нам се тако братски одазвао у овим тешким данима борбе и искушења.“

* (Народно позориште у Београду). „Јавор“ доноси ову белешку: „Као што читамо у званичним „Српским новинама“ министар просвете поверио је управу народнога позоришта секретару у министарству просвете и члану позоришног одбора, г. Милораду Поповићу Шапчанину, који се готово непрекидно бавио с позоришним стварима од г. 1867. као члан одборски, секретар бившег великог одбора позоришног и извештач за позоришне ствари у министарству, и који је као писац лепих приповедака из народнога живота изашао на глас у нашем књижевном свету. Ми се радујемо, што је једини стални уметнички завод у целој Српској добио за управитеља човека књижевника, који ће, бар се тако надамо, знати и умети управљати тим просветним заводом као што треба, а српској влади, у интересу нашег просветног напретка, морамо бити захвални, што је тим избором својим показала, да јој останао и напредак народнога позоришта заиста на срцу лежи. Досадањи управитељ позоришта г. Јован Ђорђевић, који је народно позориште тако рећи из ничега створио и за шестнаест година позоришту као управитељ и драматург у нас заиста ретким пожртвовањем послужило, решен је од те дужности на његово сопствено захтевање и одлази за управитеља шабачке гимназије. Ми, који цео рад г. Ј. Ђорђевића око позоришта добро познајемо, од срца жалимо, што је он напустио позориште, око којег је стекао био себи неумрлих заслуга. Тугу за његовим одласком блажи нам једино та нада, да ће он и даље позоришту, као прави отац милом чеду своме, саветом и радом бити од помоћи и користи.“

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

14. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТПЛАТИ 12.

У НОВОМЕ САДУ У УТОРАК 19. АПРИЛА 1877.

СПЛЕТКА И ЉУБАВ.

Грађанска жалосна игра у 5 чинова, од Фридриха Шилера, с немачког превео Ј. Ђорђевић.

О С О Б Е:

Президент Валтер, у двору једног немачког кнеза	Зорић.
Фердинанд, његов син, мајор	Ружић.
Калб, придворни маршал	Сајевић.
Милфордова	Д. Ружићка.
Вурм, тајник президентов	Марковић.
Милер, музикант	Лукић.
Његова жена	Ј. Поповићева.
Лујза, његова кћи	Ј. Сајевићка.
Софија, у служби код Милфордове	Л. Хаџићева.
Служитељ код Валтера	Бошковић.
Служитељ код Милфордове	Бунић.

Служитељи, стражари. — Збива се у једној немачкој кнежевини у другој половини прошлога века.

У четвртак 21. априла: „**ПОЉА ТЕЈА**“. Шаљива игра у 1. чину, превео Г. Гершић.
— За тим: „**ПАРТИЈА ПИКЕТА**.“ Шаљива игра у 1. чину, превео Ф. Оберкнежевић.

Умољавају се напи поштовани претплатници, да би изволели исплатити своју претплату у књижари браће М. Поповића.

Поједини бројеви овога листа продају се обдан по 5 н. а. в. у књижари браће М. Поповића, у позоришној писарници и у вече на каси.

Улазнице се продају у писарници позоришној (стану матичином) од 9—12 пре подне и од 3—5 сахата после подне, а после на каси.

ПОЧЕТАК У 7 И ПО А СВРШЕТАК У 10 И ПО САХАТА.